

Ureditev lokalnih gospodarskih javnih služb in njihovo financiranje*

Irena Prodan**

1. Uvod

Po Zakonu o lokalni samoupravi (ZLS)¹ občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena, ki jih določi s splošnim aktom (odlokom) ali pa so te določene z zakonom. Pri tem občina kot temeljna lokalna samoupravna skupnost za zadovoljevanje potreb prebivalcev med drugim opravlja naslednje naloge:²

- v okviru svojih pristojnosti ureja, upravlja in skrbi za lokalne gospodarske javne službe;
- skrbi za varstvo zraka, tal, vodnih virov, za varstvo pred hrupom, za zbiranje in odlaganje odpadkov in opravlja druge dejavnosti varstva okolja;
- ureja in vzdržuje vodovodne in energetske komunalne objekte;
- gradi, vzdržuje in ureja lokalne javne ceste, javne poti, rekreacijske in druge javne površine;
- organizira komunalno-redarsko službo in skrbi za red v občini;

* Članek je posodobljena različica prispevka Irena Prodan: *Gospodarske javne službe v občini*, v: *Podjetje in delo*, št. 3-4/2015, str. 613.

** Irena Prodan, magistrica upravnih znanosti, višja svetovalka II v občinski upravi Občine Izola.

¹ Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10 in 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO in 76/16 – odl. US.

² Člen 21 ZLS.

- skrbi za požarno varnost in organizira reševalno pomoč;
- organizira upravljanje pokopališke in pogrebne službe.

Glede na to lahko občina skrbi za gospodarske javne službe, ki so določene z zakoni, lahko pa sama določi, da se na njenem območju izvajajo tudi druge – izbirne gospodarske javne službe. Pri tem pa ne sme kršiti ustavne pravice do svobodne gospodarske pobude in omejevati konkurence.

2. Vrste javnih služb

Javne službe bom razčlenila, da bo jasno razvidno, kam so lokalne gospodarske javne službe umeščene.

2.1. DRŽAVNE GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE

Pri teh službah je pomembno, da je za njihovo zagotavljanje odgovorna država, delijo pa se na gospodarske in negospodarske ter so določene s posameznimi področnimi zakoni. Ključen za negospodarske javne službe je Zakon o zavodih (ZZ),³ ki med drugim določa, da se te službe izvajajo v obliki javnih zavodov, pristojno ministrstvo pa lahko na podlagi področnih zakonov podeli tudi koncesijo. Negospodarske javne službe so uveljavljene na področjih vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva in socialnega zavarovanja. Za gospodarske javne službe pa je najpomembnejši Zakon o gospodarskih javnih službah (ZGJS),⁴ ki ga bom podrobneje predstavila v nadaljevanju. Slednji določa načine izvajanja gospodarskih javnih služb, ki jih opredeli vlada. Gospodarske javne službe delujejo na področjih energije, prometa in zvez, komunalnega in vodnega gospodarstva, gospodarjenja z drugimi vrstami naravnega bogastva, varstva okolja ter na drugih področjih gospodarske infrastrukture.

2.2. LOKALNE GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE

Za zagotavljanje teh služb so po ZLS odgovorne lokalne skupnosti. Enako kot državne gospodarske javne službe se tudi lokalne delijo na gospodarske in negospodarske. Načini izvajanja teh so enaki prej omenjenim, drugače od državnih javnih služb pa se lokalne gospodarske javne službe delijo na obvezne in izbirne.

³ Uradni list RS, št. 12/91, 8/96, 36/00 – ZPDZC in 127/06 – ZJZP.

⁴ Uradni list RS, št. 32/93, 30/98 – ZZLPPO, 127/06 – ZJZP, 38/10 – ZUKN in 57/11 – ORZGJS40.

2.3. OBVEZNE GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE

Država lahko z zakonom nekatere gospodarske javne službe opredeli kot obvezne in jih morajo zato vse občine zagotavljati. Za obvezne lokalne gospodarske javne službe velja, da jih je oblast zavezana zagotavljati, ker so življenjskega pomena za delovanje gospodarstva in družbe in ne smejo biti podrejene tržnim zakonitostim.⁵

ZZ ne govori o obveznih in izbirnih javnih službah, vendar je na podlagi nekaterih področnih zakonov lokalna skupnost zavezana k izvajanju določene negospodarske javne službe.

2.4. IZBIRNE GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE

Občine lahko nekatere javne službe izvajajo kot izbirne, torej ni nujno, da jih zagotavljajo. Izbirne gospodarske javne službe so opredeljene z različnimi področnimi zakoni, načine in pogoje izvajanja pa občine predpišejo same z odloki. Teh služb je bistveno več kot obveznih.

3. Načini izvajanja lokalnih gospodarskih javnih služb

V kakšni obliki se bodo izvajale v posamezni občini, je precej odvisno od organizacijske oblike njenih izvajalcev. Različnost oblik in načini izvajanja pa so poleg tega odvisni še od števila in obsega gospodarske javne službe, naravnih in zgodovinskih danosti občin, tehnologije izvajanja storitev in drugih okoliščin.

Gospodarske javne službe se lahko izvajajo le v zakonsko določenih oblikah, določenih v 6. členu ZGJS in 153. členu Zakona o javno-zasebnem partnerstvu (ZJZP),⁶ in so:

- režijski obrat,
- javni gospodarski zavod,
- javno podjetje in
- koncesija.

⁵ Zagotavljanje lokalnih gospodarskih javnih služb varstva okolja – to so: oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje komunalne in padavinske odpadne vode, zbiranje določenih vrst komunalnih odpadkov, obdelava določenih vrst komunalnih odpadkov, odlaganje ostankov predelave ali odstranjevanja komunalnih odpadkov ter urejanje in čiščenje javnih površin (prvi odstavek 149. člena ZVO-1) – spada med najpomembnejše naloge občine, čeprav dejansko nekatere od teh služb niso v vseh občinah v celoti zagotovljene, ker na primer še vedno nimajo zgrajenega celotnega kanalizacijskega omrežja in čistilnih naprav, jih pa pospešeno gradijo zaradi doseganja standardov EU.

⁶ Uradni list RS, št. 127/06.

Bistvena razlika med oblikami možnih pravnih statusov izvajalcev gospodarskih javnih služb je⁷ v usposobljenosti občinskih uprav in zmožnostih financiranja poslovanja teh pravnih oseb na eni strani ter v regulaciji posameznih gospodarskih javnih služb na drugi strani. Izvajanje gospodarske javne službe v režijskem obratu zahteva na primer visoko strokovno in operativno usposobljenost občinskih uprav ter manjšo regulacijo. Bolj ko se pomikamo proti drugim naštetim oblikam, bolj se manjša potreba po usposobljenosti, povečuje pa se potreba po regulaciji.

3.1. REŽIJSKI OBRAT

Režijski obrat se organizira, kadar bi bilo zaradi majhnega obsega ali značilnosti službe negospodarno ustanoviti javno podjetje ali podeliti koncesijo. Po predpisih, ki urejajo upravo oziroma službe občin, se organizira kot nesamostojen ali samostojen režijski obrat, ki ni pravna oseba, zato se v pravnih poslih pojavlja občina. Glede na to, da je režijski obrat organizacijski del občinske uprave, veljajo za računovodsko obravnavanje poslovnih dogodkov oziroma prihodkov in odhodkov, ki jih doseže, pravila, ki veljajo pri vodenju poslovnih knjig in izkazovanju poslovnih dogodkov za druge uporabnike enotnega končnega načrta.

Pravzaprav je režijski obrat najpreprostejša oblika izvajanja gospodarskih javnih služb. Pri nas je bil v prvih letih veljavnosti ZGJS redka oblika izvajanja gospodarskih javnih služb, razen v manjših občinah. Poleg tega se režijski obrati pojavljajo tudi kot protiutež koncesijam oziroma tedaj, ko obstajajo pomisleki o smiselnosti njihovega podeljevanja. Kot primer lahko navedemo vzdrževanje javnih cest, ki se bolj ali manj v celoti financira iz občinskega proračuna.⁸

3.2. JAVNI GOSPODARSKI ZAVOD

Javni gospodarski zavod je pravna oseba, ki je ustanovljena na podlagi ZZ in kot nepridobitno dejavnost opravlja gospodarsko dejavnost, za izvajanje katere se zahteva samostojno organizacijo zunaj države ali občine. Ustanovljen je, kadar gre za opravljanje ene ali več gospodarskih javnih služb, ki jih zaradi njihove narave ni mogoče opravljati kot pridobitne oziroma to ni njihov cilj. Kot določa 24. člen ZGJS, se za vprašanja, ki se nanašajo na ustanovitev javnega gospodarskega zavoda, njegovo ime in sedež, dejavnost, splošne akte, organizacijo, sredstva za delo in odgovornost za obveznosti, nadzor, statusne spremembe, povezovanje ter njegovo prenehanje in vpis v sodni register, upo-

⁷ S. Kulašič, nav. delo, str. 29.

⁸ S. Jereb, nav. delo (2004), str. 5.

rabljajo določbe ZZ. Za to obliko je značilno, da so lahko soustanovitelji javnega gospodarskega zavoda tudi druge pravne in fizične osebe, z omejitvijo, da njihovi ustanoviteljski deleži skupaj ne presegajo 49 odstotkov.

3.3. JAVNO PODJETJE

V praksi lokalnih gospodarskih javnih služb je javno podjetje najpogostejša oblika njihovega izvajanja in glede na dediščino izvajanja tako imenovane dejavnosti posebnega družbenega pomena je to popolnoma razumljivo. Javna podjetja izvajajo zlasti gospodarske javne službe varstva okolja. ZGJS v 6. členu določa, da se gospodarska javna služba izvaja v javnem podjetju, kadar gre za opravljanje ene ali več gospodarskih javnih služb večjega obsega ali kadar to narekuje narava monopolne dejavnosti, ki jo je mogoče opravljati kot pridobitno. V 28. členu ZGJS pa je določeno, da se javno podjetje, ne glede na to, da gre za pravno osebo javnega prava, ustanovi v eni od organizacijskih oblik gospodarskih družb. Po ZGJS prideta v poštev samo dve pravnoorganizacijski obliki, in sicer družba z omejeno odgovornostjo ter delniška družba.

Lokalno javno podjetje ustanovi lokalna skupnost ali več lokalnih skupnosti. Kot družbeniki oziroma delničarji so lahko vključene tudi druge osebe javnega prava (na primer javna podjetja) in osebe zasebnega prava (druga komunalna podjetja), njihov kapitalski delež pa ni omejen. Javno podjetje je torej teoretično lahko v večinski zasebni lasti, pa ima še vedno status javnega podjetja.⁹

Gospodarska javna služba se v javnem podjetju izvaja, kadar gre za opravljanje ene ali več gospodarskih javnih služb večjega obsega ali kadar to narekuje narava monopolne dejavnosti, ki je določena kot gospodarska javna služba. Gre za dejavnost, ki jo je mogoče opravljati kot pridobitno, pri tem pa velja poudariti tri lastnosti, ki so značilne za javna podjetja. Prva je, da so za njihovo tehnologijo potrebne velike investicije, druga, da so za tehnologijo, ki jo uporabljajo, značilne ekonomije obsega (angl. *economies of scale*) in ekonomije povezanosti (angl. *economies of scope*), ter tretja, da imajo njihovi izdelki in storitve širok krog uporabnikov.

3.4. KONCESIJA OSEB ZASEBNEGA PRAVA

Koncesionirano gospodarsko javno službo opravlja koncesionar (oseba zasebnega prava, ki izvaja gospodarsko javno službo) v svojem imenu in za svoj račun na podlagi pooblastila koncedenta (tistega, ki podeli koncesijo – torej države ali občine). Taka pravna oseba je ustanovljena v skladu z Zakonom o

⁹ G. Virant, nav. delo, str. 138.

gospodarskih družbah (ZGD-1).¹⁰ S koncesijo država oziroma občina javnemu podjetju podeli izključno pravico za opravljanje gospodarske dejavnosti na podlagi ekskluzivnosti, s čimer tako podjetje pridobi prevladujoč položaj. Če pa je dana pravica več konkurenčnim podjetjem na enem območju, ne govorimo več o izključni, temveč o posebni pravici. Koncesijsko razmerje je mešano razmerje, saj se v njem prepletajo elementi javnega in zasebnega prava.¹¹ Pravno se ta mešana narava razmerja kaže s tem, da je javni interes zaščiten z javnopravnimi akti, koncesionarjev pa s pogodbo, ki zavezuje obe strani, tudi koncedenta.

Koncedent se za podelitev koncesije odloči največkrat, ko oceni, da bo z vzpostavitvijo konkurence v fazi izbire koncesionarja mogoče zagotoviti cenejše in kakovostnejše izvajanje gospodarske javne službe kot v javnem podjetju ali lastni režiji. Pogost razlog za tako izbiro je tudi pomanjkanje proračunskih sredstev za investicije v gospodarsko javno infrastrukturo. V tem primeru je namen koncedenta, da pridobi nekoga, ki bo v infrastrukturo vložil lastna sredstva, pri tem pa slednji pričakuje, da se mu bo vložek investicije z zaračunavanjem storitev uporabnikom javne infrastrukture v določenem času poplačal. V Sloveniji se koncesijske pogodbe za izvajanje gospodarske javne službe največkrat sklepajo zaradi oddajanja posameznih gospodarskih javnih služb v izvajanje le v primerih, ko za njihovo izvajanje ni potrebna infrastruktura ali pa je ta že zgrajena.¹² Redkejši so primeri koncesijskih pogodb za izvajanje gospodarske javne službe, ko je treba infrastrukturo šele zgraditi.

3.5. JAVNO-ZASEBNO PARTNERSTVO

Javno-zasebno partnerstvo je na področju gospodarskih javnih služb čedalje pomembnejše in označeno kot oblika posredovanja med javno oblastjo in podjetji iz zasebnega sektorja, katerega cilj je zagotavljanje tako infrastrukturnih projektov kakor tudi javnih storitev.¹³ Po ugotovitvah strokovne javnosti se model javno-zasebnega partnerstva v praksi uporablja čedalje pogosteje.¹⁴ Pri tem so oblike sodelovanja javnega in zasebnega sektorja različne, njihov namen pa je financiranje, upravljanje, vzpostavitev, gradnja, prenova, vodenje ali vzdrževanje javne infrastrukture oziroma izvajanje dejavnosti javnih služb.

Medsebojna razmerja med javnim in zasebnim partnerjem so uspešna takrat, kadar partnerski dogovori temeljijo na pozitivnih lastnostih, ki jih javno-

¹⁰ Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13 in 55/15.

¹¹ M. Aljančič, nav. delo, str. 94.

¹² M. Lozej, nav. delo, str. 56.

¹³ C. Bovis, nav. delo, str. 381.

¹⁴ S. Plavšič, nav. delo, str. 33.

zasebno partnerstvo prinaša obema.¹⁵ Sodelovanje med javnim in zasebnim partnerjem mora prinašati koristi, ki omogočajo izvajanje takih projektov, ki zagotavljajo nižje stroške, izpolnjujejo cilje javnega interesa in omogočajo dodano vrednost. Odnos med javnim in zasebnim partnerjem je natančneje opisan kot odnos med principalom in agentom, pri čemer ima javni partner vlogo principala, ki prenaša svoja pooblastila na zasebnega pogodbenega partnerja oziroma agenta.¹⁶ Pri tem se morata oba partnerja zavedati, da končno odgovornost nosi principal, to je javni partner.

Država oziroma občina model javno-zasebnega partnerstva najpogosteje uporabi, kadar je njen namen prikrito zadolževanje, saj se v tem primeru namesto nje zadolži zasebni partner. Pri tem velja opozoriti, da je investicija, če se izpelje kot javno-zasebno partnerstvo, že v samem začetku za 20 odstotkov dražja.¹⁷ Po enem od načel Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD)¹⁸ mora odločitev javne oblasti o obliki javnega in zasebnega izvajanja storitev temeljiti predvsem na analizi stroškovne učinkovitosti, pri čemer mora preučiti vse alternativne možnosti izvajanja storitve, celoten sistem zagotavljanja infrastrukture ter predvidene stroške in koristi skozi celoten življenjski cikel projekta.

V slovenski zakonodaji je razmerje javno-zasebnega partnerstva urejeno z ZJZP, ki v 23. členu določa, da se javno-zasebno partnerstvo lahko izvaja kot:

- razmerje pogodbenega partnerstva,
- razmerje statusnega (institucionalnega, angl. *equity*) partnerstva.

4. Financiranje gospodarskih javnih služb

Pri virih financiranja gospodarskih javnih služb je pomembno, da razlikujemo:

- izvajanje gospodarskih javnih služb in
- investiranje v infrastrukturo.

Glede izvajanja gospodarskih javnih služb je pomemben ZGJS, saj ureja financiranje javnih služb glede na njihov pomen. Če gre za državne gospodarske javne službe, jih po zakonu v celoti financira država. V primerih lokalnih gospodarskih javnih služb pa je njihovo financiranje odvisno od tega, ali gre za obvezne ali izbirne gospodarske javne službe. Za izbirne je določeno, da jih

¹⁵ N. Tecco, nav. delo, str. 138.

¹⁶ J. A. Beecher, nav. delo, str. 786.

¹⁷ S. Plavšič, nav. delo, str. 33.

¹⁸ Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj, nav. delo, str. 12.

občina financira sama, za obvezne pa velja, da se njihovo proračunsko financiranje razdeli med občino in državo tako, kot določa zakon.

Sicer naj bi se gospodarske javne službe financirale z zaračunavanjem storitev, ki jih plačujejo uporabniki na podlagi vnaprej določenih tarif, taks, nadomestil ali povračil. Pri tem velja poudariti, da se cene oblikujejo na način in po postopku, ki ju določa zakon ali odlok lokalne skupnosti, in ne na podlagi tržnih pogojev. Cene se lahko tudi subvencionirajo, lokalna skupnost pa lahko za financiranje gospodarskih javnih služb predpiše tudi poseben davek.

Možni viri financiranja investicij v infrastrukturne objekte pa so poleg proračunskih sredstev RS ter občinskih proračunskih sredstev tudi sredstva, ki jih vložijo tuje osebe, ter tuja mednarodna posojila. Gre za načelno možnost oziroma obliko, ki jo dovoljuje zakon, pogoji za konkretna vlaganja in posojila pa morajo biti določeni s posebnim zakonom. Pri tem mislim na nepovratna sredstva EU, ki so namenjena članicam za implementacijo evropske zakonodaje.¹⁹ Kot možen vir financiranja naj omenim tudi kredite Eko sklada ter sredstva, zbrana iz naslova okoljske dajatve za obremenjevanje vode.

Cene gospodarskih javnih služb bi morale biti glavni vir financiranja gospodarskih javnih služb, dejansko pa so precej nižje od stroškov njihovega izvajanja. Zato se je uveljavilo zaračunavanje nekaterih storitev in so bile uvedene druge oblike financiranja (razne takse).

Država izvajanja gospodarskih javnih služb, ki spadajo v pristojnost lokalne samouprave, običajno ne subvencionira. V primerih, ko izvajalec gospodarske javne službe z njenim izvajanjem ustvarja izgubo, bi to morala pokriti občina, saj ta določa pogoje izvajanja gospodarskih javnih služb tako glede izvajanja kot tudi glede cene, ki se lahko zaračunava uporabnikom storitev gospodarskih javnih služb. Pri tem pa velja opozoriti, da se občine za subvencioniranje izvajanja teh služb odločajo šele v primerih, ko izguba pri dejavnosti presega obračunano amortizacijo infrastrukture.²⁰

Kot vir za financiranje infrastrukture se trenutno obračunavata dve taksi oziroma dajatvi, in sicer okoljska dajatev za obremenjevanje vode ter taksa za obremenjevanje okolja zaradi odlaganja odpadkov. Gre za presežek, ki se uporabnikom gospodarskih javnih služb zaračunava ob ceni. Niti izvajalec niti občina pa s temi sredstvi ne moreta prosto razpolagati, ker so ta sredstva namenjena samo za investicije v infrastrukturo, ki omogoča zmanjšanje obremenitev okolja.

¹⁹ Velja tudi v novi finančni perspektivi EU za obdobje 2014–2020.

²⁰ S. Jereb, nav. delo (2004), str. 24.

5. Dogovor glede določanja cene storitev gospodarskih javnih služb

Podlaga za določanje in zaračunavanje cene letnega najema infrastrukture, potrebne za izvajanje gospodarskih javnih služb, je od občinskega sveta potrjen elaborat cene. Poleg osnutka elaborata cene morajo izvajalci teh služb najpozneje do 31. marca tekočega leta občini predložiti tudi poročilo o izvajanju gospodarske javne službe za preteklo leto. Poročilo mora vsebovati opis stanja, pomembne medletne dogodke, povezane z izvajanjem gospodarske javne službe, podatke o finančnih kazalnikih izvajanja posamezne gospodarske javne službe, stanje vzdrževalnih del in obnovitvenih investicij, navedbo pomanjkljivosti ter predloge za izboljšanje delovanja sistema.²¹

Med določili v pogodbi o najemu je tudi to, da ceno omrežnine, ki jo najemnik plačuje za najem javne infrastrukture, najemodajalec zaračuna v mesecu, ko se vračuna v ceno, ki jo plačujejo končni uporabniki po uveljavitvi cene komunalnih storitev.

6. Sklep

Pravna ureditev gospodarskih javnih služb je pomanjkljiva in nenatančna. RS bo morala natančneje opredeliti položaj in status javnih podjetij, morala bo slediti tudi svetovnim težnjam glede liberalizacije gospodarskih javnih služb, kar pomeni širitev konkurence in uveljavljanje privatizacije ter uvajanje partnerskih odnosov med družbo in državo. Morda je ZJZP iz maja 2006 pravi korak v to smer. Cilj tega zakona je zagotoviti racionalno izvajanje gospodarskih javnih služb ter drugim omogočiti učinkovito porabo javnih dobrin in vlaganje zasebnih sredstev v gradnjo objektov, katerih izvajanje je v javnem interesu. Čas bo pokazal, ali je dejansko dosegel svoje številne dobre namene in vsaj delno popravil trenutno stanje na področju gospodarskih javnih služb pri nas.²²

²¹ Primer slabe prakse pri tem je projekt sistema pomurskega vodovoda, ki bi ga **že morala prevzeti javna podjetja**. Ker občinski sveti vseh 12 sodelujočih občin prek elaboratov še vedno niso sprejeli enotnih tarif za vse odjemalce, jim grozi vračanje evropskega denarja. Tudi zadnji poskus, da bi se sodelujoče občine dogovorile o upravljanju sistema B tako imenovanega pomurskega vodovoda, ki so ga zgradili z evropskim denarjem, ni bil uspešen (T. B., nav. delo; B. Peček, nav. delo).

²² V Sloveniji imamo za vsako gospodarsko javno službo varstva okolja 60 do 100 izvajalcev, zaradi spora med občinami pa prihaja do nadaljnjih delitev (na primer Pomurski vodovod). Podjetja so organizirana horizontalno – eno podjetje za več gospodarskih javnih služb (pri tem se poraja vprašanje, ali so strokovno usposobljeni za izvajanje vseh služb). Zakaj se ne organizirajo po vzoru energetike v nekaj specializiranih, učinkovitih in strokovno usposobljenih izvajalcev za posamezne gospodarske javne službe (S. Jereb, nav. delo (2015))?

LITERATURA

Mojca Aljančič: Neposredna podelitev koncesije preoblikovanemu javnemu podjetju, v: Prenos javne infrastrukture v knjige občin in izvajanje gospodarskih javnih služb v letu 2010 seminarsko gradivo LM Veritas, Ljubljana 2009, str. 93–105.

T.B.:Projektu pomurskega vodovoda grozi vračanje evropskega denarja, v: MMC RTV, <www.rtv.slo.si/lokalne-novice/projektu-pomurskega-vodovoda-grozi-vraca-nje-evropskega-denarja/395503> (6. 12. 2016).

Janice A. Beecher: Private Water and Economic Regulation in the United States, v: Andreas Bausch, Burkhard Schwenker (ur.): Handbook Utility management. Springer, Berlin in Heidelberg 2009, str. 779–801.

Christopher Bovis: Public-private Partnerships in the 21st Century. ERA Forum 11(3), Springer, Berlin in Heidelberg 2010, str. 379–398.

Stanka Cerkvenik: Lastniška razmerja v zvezi z javno infrastrukturo v državah Evropske unije, v: zbornik referatov XI. posvetovanja Računovodstvo v javnih podjetjih, LM Veritas, Ljubljana 2008, str. 5–18.

Scott Hinds, Nicholas Sanchez, David Schap: Public Enterprise: Retrospective Review and Prospective Theory, v: Jürgen Georg Backhaus, Richard E. Wagner (ur.): Handbook of Public Finance. Springer, 2005, str. 277–300.

Nevenka Hrovatin: Regulacija lokalnih gospodarskih javnih služb varstva okolja v državah Evropske unije z aplikacijo na razmere v Sloveniji, v: Strokovni posvet o uresničevanju državnega programa Republike Slovenije za prevzem pravnega reda EU na področju varstva okolja, prostorskega in regionalnega razvoja ter gospodarskih javnih služb – zbornik referatov, Svetovalni center, Ljubljana 2002, str. 111–129.

Samo Jereb: Sistemi financiranja komunalnega gospodarstva. Gradivo za predmet. Izraz, Ljubljana 2004.

Samo Jereb: Gradivo za seminar Javna podjetja in javno naročanje, Nebra, 7. oktober 2015, Ljubljana.

Sašo Kulašič: Preoblikovanje javnih podjetij – prilika za povečanje učinkovitosti izvajanja GJS, v: X. posvetovanje Računovodstvo v javnih podjetjih, zbornik referatov, LM Veritas. Ljubljana 2007, str. 23–42.

Marko Lozej: Ekonomski in računovodski vidik izvajanja gospodarske javne službe na podlagi pogodbe o poslovnem najemu infrastrukture, v: IX. posvetovanje Računovodstvo v javnih podjetjih, zbornik referatov, LM Veritas, Ljubljana 2006, str. 53–68.

Bojan Peček: Prekmurske občine ostajajo skregane glede upravljanja novozgrajenega vodovoda, v: MMC RTV, <www.rtv.slo.si/lokalne-novice/prekmurske-obcine>

-ostajajo-skregane-glede-upravljanja-novozgrajenega-vodovoda/408778> (6. 12. 2016).

Principles for Private Sector Participation in Infrastructure. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), 2007, <<http://www.oecd.org/dataoecd/41/33/38309896.pdf>> (29. 8. 2014).

Siniša Plavšić: Javno-zasebno partnerstvo v praksi, v: Časopis Skupnosti občin Slovenije, št. 64-65/2009, str. 33.

Pablo T. Spiller, Mariano Tommasi: The Institutions of Regulation: An Application to Public Utilities, v: Claude Menard, Mary M. Shirley (ur.): Handbook of New Institutional Economics. Springer 2005, str. 515–843.

Nadia Tecco: Financially sustainable investments in developing countries water sectors: what conditions could promote private sector involvement?, v: International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics, 8 (2008) 2, str. 129–142.

Gorazd Trpin: Nekateri problemi pravne ureditve gospodarskih javnih služb v Sloveniji, v: Javna uprava, št. 2/1994, str. 141–149.

Gregor Virant: Pravna ureditev javne uprave. Visoka upravna šola, Ljubljana 1998.